

Σπυρίδων Τρικούπης

Λόγος

Εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Μεσολογγίου
συμβᾶσαν τὴν 2 Μαΐου 1829,
ἐκφωνηθεὶς εἰς τὴν Μητρόπολιν
τῆς Αἰγίνης τὴν 8 τοῦ ἰδίου μηνὸς

Ἔκδοσις: Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.
Ἀθήνα, 2026.
Σελίδες 20 (14 x 21).

Προλογικὸ σημεῖωμα

Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης συγκαταλέγεται σὶς ἐξέχουσες μορφές τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης, μὲ πολυσχιδῇ παρουσία ὡς πολιτικός, διπλωμάτης, ιστοριογράφος καὶ ρήτορας.

Ἡ ρητορική του παραγωγή, κορυφαία ἔκφραση τῆς λογοτεχνικῆς του ἰδιοσυγκρασίας, καὶ ἡ εὐγλωττία του, τὸν ἀνέδειξαν «ἐθνικὸν ρήτορα τοῦ Ἀγῶνος», ἐνῶ καὶ ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, ἐπισημαίνοντας τὴν δύναμη τοῦ λόγου του, εἶχε πεῖ ὅτι «οἱ Λόγοι τοῦ Τρικούπη ἀπομένουν οἱ ὠραιότεροι ὕμνοι πρὸς τὸ Μεσολόγγι καὶ τὴν δόξα του».

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Λόγους τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη (ἐπικήδαιοι, ἐπινίκιοι, προτρεπτικοὶ κ. ἄ.), συχνὰ αὐτοσχέδιοι, ἐκφωνήθηκαν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ἐπανάστασης καὶ στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους κυρίως σὲ ἐκκλησιαστικὲς τελετές –ἐπ' εὐκαιρίᾳ κάποιου σημαντικοῦ γεγονότος. Δημοσιεύθηκαν σὲ ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς, ἐνίστε κυκλοφόρησαν αὐτοτελῶς καὶ ὀργανωμένα

ἐκδόθηκαν σὲ τρεῖς συλλογές κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς του (Αἴγινα 1829, Παρίσι 1836, Ἀθήνα 1862). Στὴν πρώτη μεταθανάτια ἐκδοση τοῦ 1905 δημοσιεύθηκαν μαζί καὶ τρία ποιήματα (*Τυρταίου Θούριον*, *Οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ Βύρωνος*, *Ἡ Λίμνη τοῦ Μεσολογγίου*). Ἔως σήμερα ἔχουν ἐπίσης πραγματοποιηθῇ φωτοαναστατικές ἐκδόσεις συλλογῶν ἢ μεμονωμένων Λόγων του.

Ὁ Λόγος γιὰ τὴν ἀνάκτηση τοῦ Μεσολογγίου ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴν Δοξολογία ποὺ τελέσθηκε στὴν Μητρόπολη τῆς Αἰγίνας στὶς 8 Μαΐου 1829, μετὰ τὴν σύναψη τῆς συνθήκης παράδοσης τῶν φρουρίων Μεσολογγίου καὶ Ἀνατολικοῦ (2 Μαΐου 1829). Τρία ἔτη μετὰ τὴν ἡρωϊκὴ Ἐξοδο τοῦ 1826, τὸ γεγονός εἶχε ἔντονα συμβολικό, στρατιωτικὸ καὶ πολιτικὸ χαρακτήρα καὶ προσέδωσε πανηγυρικὸ τόνο στὴν τελετὴ, ὅπου παρευρέθηκαν ὁ Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας, ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι καὶ πλῆθος λαοῦ. Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, ὡς Γραμματέας τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν, αὐτοσχεδίασε καὶ ἐκφώνησε τὸν Λόγο, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ τὴν *Γενικὴ Ἐφημερίδα*, «ἠκούσθη μὲ κατάνυξιν καὶ ἐπροξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν».

Τὸ ἴδιο βράδυ, μεγάλος μέρος τῆς πόλης φωταγωγήθηκε, ἐνῶ στὴν οἰκία τοῦ Τρικούπη, συγκεντρώθηκαν «αὐτόκλητοι» ἐξέχοντα μέλη τῆς πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ἡγεσίας, ἀντιπρόσωποι ξένων αὐλῶν καὶ ἄλλες σημαντικὲς προσωπικότητες, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰω. Καποδίστριας. Κατὰ τὴν καταγραφή τῆς ἰδίας ἐφημερίδας, τὸ κλίμα ἦταν καὶ ἐκεῖ ἐορταστικὸ καὶ οἱ παρευρισκόμενοι «ἐχόρευσαν καὶ εὐθύμησαν».

Ὁ Λόγος τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη τυπώθηκε τὴν ἴδια ἡμέρα στὴν *Γενικὴ Ἐφημερίδα*, ὅπου δημοσιεύθηκαν καὶ οἱ ὅροι τῆς συνθήκης παράδοσης. Τὸ 1836 ἐντάχθηκε στὴν συλλογὴ Λόγων του, ἡ ὁποία ἐκδόθηκε στὸ Παρίσι μὲ πρωτοβουλία καὶ δαπάνη τοῦ Παντιᾶ Ράλλη. Ὅπως ἀναφέρεται στὰ εἰσαγωγικὰ τῆς ἐκδοσης, στόχος ἦταν οἱ Λόγοι νὰ καταστοῦν εὐρύτερα προσβάσιμοι «πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ», ἀφοῦ

ἤδη «ἔγιναν κατὰ κάποιον τρόπον κτῆμα τοῦ κοινοῦ» καὶ νὰ ἀποτελέσουν πολῦτιμη ὕλη γιὰ τὴν συγγραφὴ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐπανάστασης. Ὁ ἴδιος ὁ Τρικούπης, ἀποδεχόμενος τὴν σχετικὴ πρόσκληση ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ ἔκδοσή τους μπορεῖ νὰ συνδράμει τὸν σκοπὸ «ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς ἐθνικῆς μας αὐτονομίας, ἐλευθερίας καὶ εὐταξίας», ἐνισχύοντας τὴν μνήμη καὶ τὴν συνείδηση τῶν μεταγενεστέρων γενιῶν.

Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης γύρω στὰ 1860.

Ἡ παροῦσα ἀνατύπωση βασίζεται στὴν ἔκδοση τοῦ 1836 καὶ πραγματοποιεῖται μὲ ἀφορμὴ τὴν συμπλήρωση διακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τὴν Ἑξοδο τοῦ Μεσολογγίου (1826-2026). **Μ**ὲ τὴν ἐπανεκδόση καθίσταται ἐκ νέου διαθέσιμο ἓνα ἐξαιρετικὸ δεῖγμα τῆς ρητορικῆς τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους, ἄρρηκτα συνδεδεμένο μὲ τοὺς ἀγῶνες τοῦ Μεσολογγίου· ἓνας Λόγος πὺ ἀποτελεῖ ταυτόχρονα ἱστορικὸ τεκμήριο καὶ ζωντανὴ παρακαταθήκη συλλογικῆς μνήμης καὶ ἱστορικῆς συνείδησης.

Αγγελικὴ Καραπάνου
Προϊσταμένη Τμήματος Κοινοβουλευτικῶν Ἀρχείων
Επιμελήτρια ἔκθεσης Μουσείου Οἴκ. Τρικούπη
Αθήνα, Ἀπρίλιος 2026

Ἡ Ἑξοδος τοῦ Μεσολογγίου.
Ἔργον Σπύρου Παπανικολάου (1907-1986).
Πινακοθήκη Ε. Ἀβέρωφ, Μέτσοβο.